

הלכות חלה

שיעור

אם איסורים
מצטרפות לשיעור

תוכן הענינים

איסורים ומצוות האם מבטלות זו את זו

1..... הסוגיא

1..... משנה ערלה פרק ב' משנה י'

1..... גמ' בבלי עבודה זרה דף סו.....

4..... משנה ערלה פרק ב משנה ג

4..... הראשונים

4..... הרא"ש

5..... הפוסקים

5..... שולחן ערוך יורה דעה סימן צ"ח סעיף ט'

איסורים ומצוות האם מבטלות זו את זו

הסוגיא

משנה ערלה פרק ב' משנה י

תבלין שנים ושלושה שמות ממין אחד, או משלושה, אסור, ומצטרפין. ר' שמעון אומר שנים ושלושה שמות ממין אחד, או שני מינין משם אחד, אינן מצטרפין.

יש מחלוקת הראשונים כיצד לפרש שנים ושלושה מינים, רש"י בגמ' ע"ז דלהלן פירש ז"ל, ה"ג במסכת ערלה ג' שמות והן מין אחד, כגון פלפל לבן, פלפל שחור, פלפל ארוך. או מין ג', וג' שמות יש להן, אסורין, ומצטרפין - אם נפלו לקדירה, ולא בזה כדי לתבל, ולא בזה כדי לתבל, ונצטרפו ותיבלו, והן של איסור, מצטרפין לאוסרה, עכ"ל. וכן פירש הרמב"ם בפירוש המשנה וביד. אלא שהוא פירש כוונת או משלושה, דהיינו או משלושה והוא מין אחד, דומיא דרבי שמעון בסיפא. ז"ל, אמר שאם היו שנים שלשה סוגי תבלין אבל כולן ממין אחד כגון ה"קאלקלה" שיש בו גדולים וקטנים, והפלפל שיש בו לבן ושחור. או שהיו שלשה מינים אבל יש להן שם אחד כגון מיני "אלפוד'נג'את" ומיני הכרפס שהם הרבה מינים שונים זה מזה ולהן שם אחד, כלומר שכל מיני הכרפס נקראין כרפס, וכל מיני "אלפוד'נג" נקראין "פוד'נג", וזהו ענין אמרו או שלשה, ר"ל או שלשה מינין משם אחד, כל שהוא כך מכלאי הכרם או ערלה או תרומה ותבל בכל, הרי אותו דבר שנתבל בהן אסור, עכ"ל.

אבל ר"ת בתוס' ע"ז דלקמן, וכן עוד הרבה ראשונים פירשו, שהכוונה על ב' או ג' איסורים. ז"ל המהרי"ט אלגזי הלכות חלה סימן יח' אות ב', ודעת רוב הפוסקים דשמות דקתני הכא היינו שם דאיסור, וה"פ תבלין של ג' שמות כגון פלפל דכלאים ופלפל דערלה ופלפל דתרומה דתלתא איסורין וכולן מין פלפלין הן, או ג' מינים פלפלין וקנמון ושאר מינים וכולם איסור אחד, כמו שכתבו התוס' שם בפרק בתרא דע"ז ד"ה תבלין של ב' וכו', וכן כתב הריטב"א שם בחידושו, וכ"כ הר"ש במתני' בפ"ב דערלה, וכן דעת הראב"ד בפט"ז מהלכות מאכלות אסורות דין ט"ו יעו"ש, עכ"ל.

ויש גם מחלוקת איך לפרש מילות אסור ומצטרפין, ז"ל הר"ש על המשנה, וצ"ל, אסורין, דכל אחד ואחד אסור הקדירה בפני עצמו, ומצטרף עם חברו לאסור. א"נ, אסורין (ביבש) [בלח (מ"ה)], ומצטרף ביבש, עכ"ל.

גמ' בבלי עבודה זרה דף סו.

חמרא עתיקא בענבי, דברי הכל בנותן טעם. חמרא חדתא בענבי, אביי אמר, במשהו, ורבא אמר, בנותן טעם. אביי אמר במשהו, בתר טעמא אזלינן, אידי ואידי חד טעמא הוא, דהוה ליה מין במינו, ומין במינו במשהו. ורבא אמר בנותן טעם, בתר שמא אזלינן, והאי שמא לחוד, והאי שמא לחוד, וה"ל מין בשאינו מינו, ומין בשאינו מינו בנ"ט.

אמר אביי, מנא אמינא לה, דבתר טעמא אזלינן? דתניא, תבלין ב' וג' שמות, והן מין אחד, או מין ג', אסורין ומצטרפין. ואמר חזקיה, הכא במיני מתיקה עסקינן, הואיל וראוין למתק בהן את הקדירה. אי אמרת בשלמא בתר טעמא אזלינן, כולי חד טעמא הוא. אלא, אי אמרת בתר שמא אזלינן, האי שמא לחוד והאי שמא לחוד. ורבא אמר לך, הא מני, ר"מ היא. דתניא, רבי יהודה אומר משום רבי מאיר, מנין לכל איסורין שבתורה שמצטרפין זה עם זה? שנאמר, לא תאכל כל תועבה, כל שתיעבתי לך הרי הוא בבל תאכל.

לפי רש"י ראיית אב"י היא בין מהרישא ובין מהסיפא, שבשניהם רואים שיצטרפו מינים שונים, מחמת שיש להם אותו טעם, וכדחזקיה. ולר"ת פירש הר"ש על המשנה שהקושיא דוקא מן הסיפא שאומרת שמינים שונים של איסור אחד יצטרפו. אבל מהרישא שאיסורים שונים של מין אחד יצטרפו, אין קושיא, שהכל שם אחד. ז"ל, והשתא הא דאמר אב"י בפרק בתרא דמס' ע"ג דבתר טעמא אזלינן וקאמר מנא אמינא לה דתנן תבלין שנים וג' שמות, וכו'. מסיפא - דאי ממין ג' (היינו דבסיפא איתא או משלשה, ולפירוש ר"ת הכוונה או משלשה מינים, וחד איסור), דייק, דחשיב חד טעמא שכולם עשויים למתק קדרה, (כלומר שהכי דייק אב"י שאמאי מצטרפין הרי הם מינים שונים, אלא משום שיש להם חד טעם כדחזקיה, אבל לרבא שהולך בתר השם, עדיין קשה), עכ"ל. יוצא מזה שאף שמדובר על שם אחד - איסור אחד, אב"י עדיין מקשה על רבא, דכיון שמדובר במינים שונים אמאי מצטרפין לאיסור הקדרה, אם כן רואים שזה שהוי הכל איסור אחד, אין זה נחשב לשם אחד לאיסור במינים שונים.

ומתרץ רבא שמשנה זו אזלא לפי רבי מאיר, שדורש שכל האיסורים מצטרפים, מדנכללים באיסור אחד, של, לא תאכל כל תועבה. ורואים שרבי מאיר סובר, שאף על גב שהם שני מינים, כיון שכל האיסורים נכללים בלאו אחד, ממילא כולם נחשבים כשם אחד להצטרף. כנ"ל הקושיא היה מהסיפא, שלשה מינים, ושם אחד מצטרף, אם כן התירוץ לכאורה שלומד מרבי מאיר שכיון ששם איסור אחד להם, אף שלש מינים ושמות להם, עדיין נחשבים כשם אחד.

והרבנן חולקים על רבי מאיר, וסוברים שאין כל האיסורים שבתורה נחשבים כלאו אחד, וכדביו"ד צ"ח סעיף ט' גבי חלב ודם שנפלו לקדירה (וכן לקמן יובא בתוס' מגמ' מעילה שדוקא איסורי כל שבקודש, כפיגול ונותר, מצטרפין, משמע שפליגי עליה דרבי מאיר לגבי שאר איסורים, ויש גם עוד ראיות כזה). לכן לרבנן אם יש שני איסורים שאינם שייכים להדדי, לא יצטרפו האיסורים. אבל לכאורה לא פליגי עליה דרבי מאיר שאם מדובר על איסור אחד ומינים שונים, וכסיפא של המשנה, שיצטרפו האיסורים, כיון ששם אחד להם מצד האיסור. וכן הוא משמעות הגמ' מעילה המובא בסמוך בתוס', וכן כתב המהרי"ט אלגזי שם, ז"ל, דאפילו לרבנן דפליגי אר"מ היינו בב' איסורים, אבל באיסור אחד אפי' בב' מינים מצטרפין לכזית, כו', עכ"ל.

נמצא שלא הביא רבא שיטת רבי מאיר לפרש משנה זו, לומר שלא אתי המשנה כהרבנן. רק הביא דברי רבי מאיר שרואים מהם שכל היכא שהוי איסור אחד נחשב לשם אחד, ומצטרפין, כמו שאמר רבי מאיר. רק רבי מאיר סבר הכי לגבי כל איסורי אכילה, שנחשבים לשם אחד, ורק בזה פליגי הרבנן, שהוי שני שמות. אבל בסיפא של המשנה שמדובר באיסור אחד, אתי שפיר לרבנן גם כן, ומצטרפין כיון שהוי שם אחד, מחמת האיסור. והרישא שהם שמות - איסורים נפרדים, ומין אחד, לרבי מאיר בודאי אתי שפיר, שהוי שם אחד מחמת האיסור. ולכאורה גם לרבנן אתי שפיר, וכמו שהיינו אומרים בהוה אמינא, שהם נחשבים לשם אחד מחמת שהם אותו מין.

יש מחלוקת בין רש"י לתוס' אם חזקיה קאי לרבא לפי המסקנא. רש"י סבר שלמסקנא לרבא חזקיה ליתיה. ז"ל, ורבא אמר לך הא מני ר"מ היא. ואף על גב דלא שוו לא בשמא ולא בטעמא קאמר דמצטרפין ודחזקיה ליתא, עכ"ל. אבל תוס' מביאים ראיה מסתמא דגמ' דשבת, שמקשה ממשנה זו על פי פירש חזקיה ביה. ולכן סברו התוס' שצריך לומר שחזקיה קאי לפי המסקנה גם לרבא. לכך תוס' מחלקים בין היכא שהאיסור בעין להיכא שהוא בתערוכת. ז"ל, לכן נראה, לרבא נמי דמוקי לה כר"מ, איתא לחזקיה. ואף על גב דאמר ר"מ, כל איסורים שבתורה מצטרפין, ואפילו בלאו מיני מתיקה, משום דדריש כל מה שתיעבתי לך כו'. ה"מ כשהאיסורים בעין, ואז ודאי מצטרפין, חצי זית מזה, וחצי מזה לחייב, אפילו אינם שוים במתיקה. אבל כשהם מעורבין בתבשיל, שאינם בעין, כי

ההיא דתבלין ב' וג' כו', ומיירי שמתבל בהם בקדירה, אפילו ר"מ מודי לחזקיה, דדוקא במיני מתיקה מצטרפין, כיון שהם שוים למתק הקדירה. אבל אם אינם שוים במיני מתיקה, לא מצטרפין, כיון שאינם שוין בנתינת טעם בקדירה, שזה בא למתק, וזה בא לחזק, עכ"ל.

נמצא שלפי שיטת התוס' אף היכא שיש איסור אחד, אבל יש לו טעמים שונים, לא יצטרפו לאסור תערובת. שרבא מוקים משנה זו לרבי מאיר, ולרבי מאיר כל האיסורים נכללים בחד איסור, וממילא מצטרפים זה לזה, ואף על פי כן התוס' מלמד שלא יצטרפו שני מינים של אותו איסור לאסור בקדירה. אבל התוס' דע"ז רק דיברו על תערובת איסורים בקדירה, אבל נתערבו האיסורים אהדדי, לא כתבו על זה אם נאמר שיבטלו זה את זה או לא. ולכאורה פשוט שלא יבטלו זה את זה, כיון שהמדובר על שלשה מינים של איסור אחד. אם כן אם נתערבו אהדדי, כל אחד יתן טעם בחבירו, ופשוט שלא יבטלו זה את זה וכמסקנת הגמ' דזבחים דף עח:, על שיטת ר"ל. ולכאורה אם כן גם פשוט שיצטרפו חד לשני, שמאי שנא בין הם בעין לבין הם בתערובות אבל אינם בטלים.

אבל אם היה טעם אחד להשלשה מינים של האיסור האחד, בזה לא דיברו התוס', ואפשר לומר שבה לא יסברו התוס' שיש לחלק בין הם בעין, ששם בודאי מצטרפים, לבין היכא שהם מעורבים, שנאמר ששם לא יצטרפו, (ושאלתי על איסור שבטל בששים, שבזה הולכים אחר הטעם אף לרבא, עיין ש"ך יו"ד צ"ח ס"ק ו, ואין כאן מקומו). ואף לריש לקיש שאיסורים מבטלים זה את זה, אפשר שרק סובר הכי לגבי איסורים שונים, אבל לגבי איסור אחד, אפשר שיסבור שאי אפשר שיבטל מין זה את מין חבירו כשהוא אותו איסור. ונאמר שריש לקיש רק באיסורים שונים סבר שמבטלים זה את זה. וכנ"ל אם אינם בטלים למה נחלק בין בעין למעורבים. אם כן מהתוס' ע"ז לכאורה אין ראיה לכאן או לכאן, אבל התוס' דזבחים המובא בסמוך דיברו על כעין דין זה.

התוס' בזבחים דף עח. בסוף ד"ה פיגול, בתירוץ הראשון שלהם, כותבים קרוב למה שכותבים התוס' בעבודה זרה. התוס' שם קאים על שיטת ריש לקיש שאיסורים מבטלים זה את זה ולכן פיגול נותר וטמא יבטלו זה את זה. על זה מקשים ז"ל, ואם תאמר, והא תנן במעילה בפ' קדשי מזבח (דף יז:), הפיגול והנותר, אינן מצטרפין זה עם זה, מפני שהם ב' שמות. ואמר בגמרא, ל"ש אלא לטומאת ידים, דמדרבנן, אבל לענין אכילה מצטרפין. דתניא ר"א אומר, לא יאכל כי קדש הם, כל שבקדש פסול בא הכתוב ליתן לא תעשה על אכילתו. (מקשים שאדרבה מצאנו שכיון שהם לאו אחד, לא מיבעי שאין מבטלים זה את זה, אלא שמצטרפים חד לשני לאסור.)

וי"ל, דהתם בדלא מערב, אבל הכא דמערב, בטל, דאיסורין מבטלין זה את זה. א"נ, הכא ללקות משום פיגול או נותר קאי, אבל התם מיירי לעבור עליו משום כל שבקדש פסול. ועוד, התם נהי דאיסורא איכא, מלקות ליכא משום דהוי לאו שבכללות, כדאי' בפסחים (דף כד.), עכ"ל.

אם כן בתירוץ הראשון מתרצים שאף שהוא לאו אחד, ומשום הכי באמת מצטרפים לשיעור אחד לחייב מלקות, זה רק כשהוא בעין, אבל כשהוא בתערובת יבא חד ויבטל שני. אם כן בתירוץ זה סוברים, לפי שיטת ריש לקיש שאיסורים יכולים לבטל חד את השני, הוא הדין איסור אחד יכול לבטל חד את השני, אם הם מינים שונים, וכאן המינים שונים היינו, איסור פיגול נותר וטמא, ולא מיני אוכל שונים. אבל בתירוץ השני התוס' נראה שסוברים דלא כהכי, אלא כל שהוא איסור אחד, אף שיש מינים שונים, לא יבטלו המינים חד לשני, ולכן לא יתבטל איסור הכולל כל שבקדש פסול. ורק יתבטל איסור פיגול נותר וטמא, חד לשני, שהם איסורים שונים, אבל לא משום זה יתבטל איסור כל שבקדש שהוא איסור אחד.

וכנ"ל גם התוס' דע"ז יכול לסבור או כתירוף זו או כתירוף זו, שאף שהכל איסור אחד, אבל אם שייך ביטול, אפשר לומר שהמינים יבטלו זה את זה, ולא יצטרפו, וכתירוף ראשון. או יכולים לומר שדוקא בתערובות מותר איסור אחד במינים שונים, אבל אם נתערב המינים עצמם, לא יבטלו זה את זה, וכתירוף בתרא. מאידך בתוס' זבחים לא מצאנו מפורש שמחלק בין אם נפל לתערובות, ובין אם נתערב המינים עצמם. אם כן אפשר שלתירוף השני, אף אם שני המינים נפלו לתערובות יאסרו התוס'. ולקמן יתבאר שהכי דייק היד אברהם על יו"ד צ"ח סעיף ט', עיין שם וצרף לכאן.

משנה ערלה פרק ב משנה ג

הערלה מעלה את הכלאים, והכלאים את הערלה, והערלה את הערלה. כיצד, סאה ערלה שנפלה למאתים, ואחר כך נפלה סאה ועוד ערלה, או סאה ועוד של כלאי הכרם, זו היא שהערלה מעלה את הכלאים, והכלאים את הערלה, והערלה את הערלה.

פירוש הרע"ב, והערלה את הערלה - צריך לומר דאחד מהם נטע רבעי שהם שני שמות, דאי אפשר לאיסור של שם א' שיהיה מבטל קצתו לקצתו, וכו': שנפלה למאתים - לאו למאתים דוקא דאילו מאתים ממש לא בעי צירוף. וכשנפלה סאה ערלה לתוך קצ"ט של היתר נאסרו, וכשחזר ונפל שם סאה ועוד של כלאים, מצטרפים עם הקצ"ט לבטל הערלה. וכן הערלה מצטרפת עם הקצ"ט לבטל סאה ועוד של כלאי הכרם. והיינו כרבי יהושע דאית ליה דערלה בטלה במאתים ועוד כמו תרומה במאה ועוד. הלכך, סאה של כלאים, בטלה בקצ"ט ומשהו, והעוד בטל בסאה חסר משהו. וכו', עכ"ל. ויש עוד פירושים במשנה זו, אבל הבאתי דברי הרע"ב כיון שהרא"ש למד הכי, והוא מקור הסיעף ביו"ד שיובא לקמן.

אם כן מצאנו במשנה זו לפי פירוש זה, שאיסור אחד יכול לבטל איסור חבירו בתוך תערובת. ומשמעות הדברים, שרק איסור אחד יכול לבטל איסור שני, אבל איסור אחד ומינים שונים, לא מצאנו. אם כן דין זה הוא קרוב לדין שמוציא התוס' מחזקיה על המשנה דערלה דלעיל. שכך פירשו סיפא של המשנה ג' מינים של איסור אחד, מצטרף ואמר חזקיה שזה דוקא במיני מתיקה, ששוו בטעם, אבל בדלא שוו אינם מצטרפים. ופירשו התוס' שאף שהם איסור אחד, ומצטרפין בעין, כשהם בתערובת חד מין מבטל מין דחבירו. ולפי זה לא היה הרע"ב יכול לפרש שערלה מבטל ערלה, בשני מינים, ועוד יתבאר.

הראשונים

הרא"ש

הרא"ש כלל כ' סימן ב', כבר מובא לעיל תחילת דברי הרא"ש שם. וזה לשון השאלה שבא להשיב עליה שוב, ושאמרו לך שאני מתיר כ"ט זיתים של היתר, שנפל בו זית של חלב, ובקדירה אחרת היו בו ל' של היתר, ונפל לתוכה זית של דם, ונתערבו יחד אלו שני תערובות, עכ"ל. ובקיצור הרא"ש בתחילת דבריו כותב מסברא שהוא מותר, משום שאין הטעם נרגש, מאחר ששני האיסורים טעם שונה יש להם, אם כן למה לא יצטרף להתיר לבטל טעם איסור חבירו. ושוב מביא ראיה מר"ל שאיסורים מבטלים זה בזה ברוב בעלמא, כל שכן שהאיסור יצטרף להתיר לבטל טעם איסור אחר. ושוב מביא הרא"ש ראיה שנית מהמשנה דערלה הנ"ל.

ז"ל, ואי בעית אימא מתניתין, דתנן בפ' שני דערלה, הערלה מעלה את הכלאים, והכלאים את הערלה, והערלה את הערלה. כיצד, סאה של ערלה שנפלה למאתים, ואחר כך נפלה סאה ועוד

של ערלה, או של כלאי הכרם, זו היא שהערלה מעלה את הכלאים, והכלאים את הערלה, והערלה את הערלה. וקאמר עלה בירושלמי לאו דוקא מאתים, אלא מאה ותשעים ותשע, דאילו מאתים ממש, כבר נתבטלה הסאה שנפלה למאתים, ולא בעי תו צירוף. אבל כשנפלה לקצ"ט נאסר הכל, וכשנפלה עוד, סאה ועוד של איסור, מצטרף איסור האחרון, עם היתר הראשון, והותר הכל. וכל שכן, דבר שמתבטל בנתינת טעם, כדפרשינן לעיל, עכ"ל.

הפוסקים

שולחן ערוך יורה דעה סימן צ"ח סעיף ט'

קדירה שיש בה נ"ט זיתים היתר, ונפלו בה שני זיתים, אחד של דם ואחד של חלב, כל אחד מצטרף עם הנ"ט של היתר לבטל חבריו. וכן כ"ט זיתים של היתר שנפל בהם כזית חלב, ובקדירה אחרת היו שלשים של היתר ונפל לתוכו כזית של דם, ונתערבו בשוגג, מותר. (וכ"ץ צ"ב זיתים, אחד של גבינה ואחד של בצק, לכל אחד מצטרף חבירו) (בארוך כלל כ"ד).

כבר הבאנו לעיל הרבה מדברי הפוסקים על סעיף זה, עיין שם. גם הבאנו שם מה שחידש הפרי מגדים בהקדמתו לתערובות, שהבנתו בשיטת הרשב"א, שצריך ששים אף מין במינו, לא רק אטו אינו מינו, אלא גם כדי שלא יהיה נראה כאילו אוכל האיסור, דכיון שיש ששים בטל בעוצם מיעוטו. ועל פי זה מסיק ז"ל שוב, ולפי זה שני איסורין אף על גב דליכא טעמא מ"מ כל שאין ס' לא בטיל בעוצם מיעוטו, והלכך באין הפסד מרובה אין להתיר לסברת הרשב"א, עכ"ל.

וכאן אני בא לעיין בדין זה אם יש לחלק בין שני איסורים ובין איסור אחד ושני מינים. שלכאורה הרא"ש והמחבר היתרו בשני איסורים ומינים שונים, שבזה אומרים כל איסור יצטרף להתיר לבטל חבריו. אבל לא מצאנו מפורש שיתירו אף איסור אחד אבל שני מינים. אבל לכאורה מסברת הרא"ש אף איסור אחד, ושני מינים, יתבטל, כיון שסוף כל סוף לא יטעום האיסור. וכן יוצא לכאורה מהתוס' ע"ז, ששם מדובר כנ"ל באיסור אחד, ומינים שונים, ולומדים שאף דמצטרף המינים כשהם בעין, אבל בתערובות מבטלים זה את זה, אם אין טעמים שווה, ולכאורה הוא מסתברת הרא"ש, שאין כאן טעם. ואם נאמר כהפרי מגדים שלפי הרשב"א בעי ששים, אם כן אף בשני איסורים לא יתבטלו.

אמנם הפרי מגדים לפני זה שם חילק בין שני איסורים ואיסור אחד, וכתב למסקנא שפשוט לו שאף ששני איסורים מבטלים זה את זה בתערובת לפי שיטת השולחן ערוך, אבל איסור אחד ושני מינים אינם יכולים לבטל חד לחבירו. ומסיק בזה הלשון, הא מלאו אחד ממש, וחד שמא נבילה, אף דחלוקין בטעמן, מדרכנן עכ"פ איסורא איכא, כמו בב"ח שנאסר מקודם. ומודינא דמן התורה מותר דליכא טעמא וכאמור, עכ"ל.

וכן מצאנו שהחוות דעת מחלק בין שני איסורים ושני מינים, ובין איסור אחד ושני מינים. ז"ל בביאורים ס"ק, ובענין שני איסורין, משם אחד, ואין טעמן שוה, שכתב האיסור והיתר הארוך שמצטרפין, ואין מבטלין זה את זה, ע"ש בכלל כ"ד [דין י]. וכתבתי לעיל בסימן צ"ב [ביאורים ס"ק טו] דהאיסור והיתר הארוך לשיטתו [כלל כג דין א], דסבירא ליה דבאיסור בעין, בעינן ששים, אף דטעמו קפילא ולית ביה טעם (זה כסברת הפרי מגדים דלעיל). אבל להמחבר דכתב [סעיף א] דאפילו בנתערב בגוף האיסור מהני טעימה אף דליכא ששים, אף שני איסורין משם אחד מבטלין זה את זה, דהא אם יטעמנו קפילא ודאי דיאמר דלית ביה טעם, ע"ש. אם כן לדידן שכתבתי לעיל

בס"ק ב' דבנתערב גוף האיסור מחמירנן דבעינן ששים אף דודאי ליכא טעם, א"כ אף שני איסורין משם אחד מצטרפין, כהאיסור והיתר הארוך הנ"ל. וכן כשנפל שני זיתים שאין טעמן שוה, שנעשו נבילה מאיסור אחד, מצטרפין לאיסור, ואין מבטלין זה את זה, לפי הך טעמא דהוי כשם אחד של איסור, עכ"ל.

הרי כותב כפי מהלך הפרי מגדים שדין זה אמור לפי השיטות שרק בעי ששים לבטל הטעם, אבל לפי הסוברים שבעי ששים אף בדליכא טעם, לא יתבטל. אבל הוא כותב חילוק זה דווקא לגבי שני מינים משם אחד. אבל שני איסורים ושני מינים, משמע שהיה מתיר לכולי עלמא וצריך ביאור. היד יהודה על השולחן ערוך שם גם כתב לחלק כהחוות דעת, והוא ביאור קצת יותר.

ז"ל, נלע"ד דדין זה דאיסורין שאין טעמם שוה מבטלין זא"ז. לא שייך אלא בשני מיני איסורין, של שני שמות, כמו חלב ודם שכתבו הרא"ש והט"ו. אבל באיסור של שם א', אף שאין טעמם שוה, ואין נרגש בקדירה, כגון חלב ובשר של נבילה או טמאה (עי' רמב"ם פ"ב מהל' מ"א ופ"ד ופ"ז. ועיין ט"ז ר"ס ס"ד). מ"מ א"א שיהא א' מבטל לחבירו. כיון דהכל איסור א' הוא, צריך ס' לבטלו, ואי אין ס', אף שאין הטעם נרגש, ה"ל כמין במינו, דאף שאין טעמו נרגש בעינן ס', ודוק. וכו'.

וכן מוכח בפ"ב דערלה מ"ב שהוא מקור דין זה, דקתני התם הערלה מעלה את הכלאים כו', והערלה את הערלה. וכתב הרע"ב, דהיינו שאין איסורן משם א', כגון ערלה, ונטע רבעי. דאי איסורן משם א', א"א שיהא מבטל קצתו, לקצתו עכ"ל.

וכן מוכח מהא דקתני התם (מ"ו ז'), דשנים או שלשה שמות ממין א', או ב' מינים משם א', אסור ומצטרפין זה עם זה, וכיון דמצטרפין לאסור ולמלקות, א"א שיהא מבטלין זא"ז. וכדמוכח להדיא בתוספות דזבחים (דף ע"ח) ד"ה והפיגול, לשנויא בתרא ודוק היטב, ובסוף דבריו מסיק, אבל באו"ה כלל כ"ד, משמע דאף מדרבנן שרי, ולא כתב הרמב"ם דמצטרף, אלא עצמותו, אבל בטעמי' לא שייך צרוף, וכל שאין בו טעם מותר. וכ"כ בתשובת עבודת הגרשוני סי' ל'. ועי' בס' ח"ד סי' צ"ב ס"ק ט"ו שכתב, דמשמע באו"ה דמצטרף לאיסור, וצ"ע, עכ"ל.

היד אברהם כותב שלשה ראיות לחלק, בין שני איסורים ובין איסור אחד. חדא דהוה כמו מין במינו שאף שאין טעמו נרגש, עדיין צריך ששים. וראיה זו צריך עוד ביאור וכו"ל, שאם נאמר כסברת הפרי מגדים וחוות דעת, אף בשני איסורים נאמר הכי.

וראיה שנית ממקור הדבר, ששם הערלה מעלה את הכלאים. ולכאורה כוונתו שגם שם צריך מאתים, ולא תלוי בטעם, ועדיין אנו אומרים שאיסור מצטרף להתיר, לבטל איסור חבירו. אם כן, על פי ראייה זה, אפשר לומר, לפחות כשמעורב האיסור בהיתר, שפיר נחשב איסור אחד ביחד עם ההיתר, כמבטל לאיסור שני, גם לענין זה שצריך שיתבטל האיסור בעצם מיעוטו. אבל שיחשב אותו איסור עצמו כמבטל עצמו, בשני מינים, שנאמר שתבטל האיסור בעוצם מיעוטו, אין זו סברא. ומביא ראייה מפירוש הרע"ב ולשונו, שכך כתב שצריך לומר שחד ערלה במשנה הוא נטע רביעי, שאי אפשר שיבטל קצתו את קצתו.

ומביא ראייה שלישית מהתוס' זבחים, לתירוץ בתרא, ולעיל הארכנו לפרש התוס' ההוא, ואם יש חילוק בינו לבין התוס' ע"ז. ולכאורה ראייתו שלתירוץ בתרא לא סבר התוס' לחלק בחד איסור אף שמעורב שיבטל חבירו. ולכן סברו שפיגול נותר וטמא, המעורבים חד בשני, כיון שלשתן אסורים משום האיסור של כל שבקודש אסור, ומצטרפים להדדי לחייב מלקות, הוא הדין אף אם נתערבו חד בשני, לא יבטלו חד את חבירו. והיד יהודה מביא ראייה מזה שהתוס' סוברים שחד איסור בתערובת לא יתבטל מין זה את

חבירו. אבל לעיל הראנו שלכאורה אפשר לחלק בין אם נתערב בהיתר, ובין אם נתערב בהדדי. ובזה לא נצטרך לומר שהתוס' ע"ז שאומרים שאף איסור אחד ומינים שונים, בטילם בתערובות, יחלקו על שום אחד מהתירוצים בזבחים. עיין לעיל פירשנו כל זה באריכות.

היוצא מזה שיש כאן שלש שיטות באחרונים לענין שאלה זה של ביטול איסור את חבירו בתערובות. הפרי מגדים בהקדמה סובר שאף בשני איסורים וטעמים שונים, עיקר הדין שהם מבטלים זה את זה, וכמו דפסק השולחן ערוך צ"ח ט' לגבי שני איסורים. אבל באין הפסד יש להחמיר כסברת הרשב"א שצריך שיבטל האיסור במיעוטו. ולכן צריך ששים כנגד שני האיסורים, ולא אמרינן שיבטל איסור אחד את חבירו. אבל לגבי איסור אחד ומינים שונים נראה שסובר, שאי אפשר לומר שיבטל חד את חבירו, אף בלי סברת הרשב"א.

החוות דעת מחלק בין שני איסורים ובין איסור אחד, לגבי שני איסורים משמע דסובר שחד מבטל את חבירו, וכדפסק השולחן ערוך, ואף לפי סברת הרשב"א אתי הכי. ולעיל פירשנו משום דסבר שבתערובת חד איסור יבטל חבירו, אף לענין זה שבטל בעוצם מיעוטו. ואיסור אחד ומינים שונים מעיקר הדין סובר שגם בזה אומרים שהוא בטל, מחמת שבטל הטעם. אבל באין הפסד בזה סובר שלסברת הרשב"א יהיה אסור שלא יבטל חד איסור את חבירו, אף בתערובת.